

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Seder Rav 'Amram Ga'on z.l.

Amram ben Sheshna

<אָאָג > אַנשש ןב םרמע

Warszawa, 625 = 1865

הנשה שאר רדס

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9755

ראש השנה ערבית . וכנסין צנתי כנסיות ומתפללין ככל הסנה , ומותם פורם
סוכת שלום עלינו ועל כל עדת עמו ישראל ועל ירושלים ,

ועומדין בתפלה ואומרין :

ה' שפתי תפתח וכו' עד למען שמו באהבה : זכרנו לחיים אל מלך חפץ בחיים
כתבנו בספר חיים למענך אלהים חיים, אל⁸² חי ומגן, ברוך אתה ה' מגן אברהם :
אתה גבור וכו' עד ישועה : מוי כמוך אב הרחמן זוכר יצוריו ברחמים לחיים .
ונאמן אתה להחיות מתים . ברוך אתה ה' מחיה המתים :

לדור ודור המליכו לאל , כי הוא לבדו מרום וקדוש :

ובכן תן פחדך ה"א וכו' שהשלטן לפניך וכו' עד ושמך נורא על כל מה שבראת :
ובכן תן כבוד לעמך תהלה ליראיך ותקוה לדורשיך וכו' עד במהרה בימינו :
ובכן צדיקים יראו וישמחו כו' והרשעה כולה כעשן תכלה עד כמשלת ודון מן הארץ :
ותמלוך אתה ה' אלהינו מהרה על כל מעשיך וכו' עד ציון לדור ודור הללויה :
קדוש אתה ונורא שמך וכו' . ככתוב ויגבה וכו' . ברוך אתה ה' המלך הקדוש :
וחותם המלך הקדוש , כדתן כל הסנה כולם מתפלל אדם האל הקדוש ומלך לזכר
לדקה ומספט , חוץ מעשרת ימים שבין ראש הסנה ליום הכפורים שמתפללין
בסן המלך הקדוש והמלך המספט :

אתה בחרתנו מכל העמים וכו' ותתן לנו ה' אלהינו באהבה את יום הזכרון הזה .
את יום טוב מקרא קדש הזה כו' , זכר ליציאת מצרים :

אלהינו ואלהי אבותינו יעלה וכו' ביום הזכרון הזה , לרחם בו עלינו ולהושיענו .
זכרנו ה' אלהינו בו לטובה וכו' לחיים טובים וכו' עד מלך חנון ורחום אתה :
אלהינו ואלהי אבותינו מלוך על העולם כלו וכו' עד ומלכותו בכל משלה :
והשיאנו ה' אלהינו את ברכת מועדיך לחיים בשמחה ובשלום . כאשר רצית ואמרת
לברכנו כן תברכנו סלה . קדשנו במצותיך ותן חלקנו בתורתך שבענו
מטובך ושמח לבנו בישועתך , וטהר לבנו לעבדך באמת , ודברך אמת וקיים לעד . בא"י
מלך על כל הארץ מקדש ישראל ויום הזכרון :

רצה ה' אלהינו בעמך ישראל ובתפלתם . והשב העבודה וכו' עד עבודת ישראל
עמך . (ותחפין בנו ותרצנו*) . ותחזינה וכו' עד ברוך אתה ה' המחזיר שכינתו לציון :
מוזדים אנחנו לך וכו' הטוב כי לא כלו רחמיך . (אנא) המרחם כי לא תמו חסדיך כי
מעולם קוינו לך : זכור רחמיך וכבוש כעסך וכלה דבר וחרב ורעב ומשחית
ומגפה ויצר הרע ושנאת חנם ועבודה זרה וחילול השם וכל מחלה וכל תקלה וכל
קמטה וכל גזירה רעה מעלינו ומעל כל בני בריתך : ועל כלם יתברך וכו' המיד שמך
מלכנו לעולם ועד : וכל החיים יודוך סלה . וכתוב לחיים כל בני בריתך . האל הטוב ,
ברוך אתה ה' הטוב שמך ולך נאה להודות :

שים שלום טובה וברכה הן וחסד ורחמים עלינו ועל כל ישראל עמך . וברכנו אבינו
כלנו

⁸² * כ"י כתיב נוסח זה יוע"ט נש"כ נש"כ כ"י גירסא לוי"א ז"ל . * למענא בתפלה חול ליתא . ועוד לזכר קנאיים .

סדר ראש השנה

מה

כלנו יחד ברוב עוז ושלום. היום תאמצנו, היום תברכנו. היום תגדלנו. היום תדגלנו. היום תהדרנו. היום תועדנו. היום תזכנו. היום תחננו. היום תטהרנו. היום תישרגו. היום תכתבנו לחיים:

ובספר חיים ושלום ופרנסה טובה וישועה ונחמה וגזירות טובות, נזכר ונכתב לפניך אנו וכל עםך ישראל לחיים ולשלום. ברוך אתה ה' המברך את עמו ישראל בשלום: **אמן.**

והכי אמר רב פלטי ורש ישיבה, מנהג הוא לומר יעלה ויבא, מקום שנהגו לחומרו חומרין, ואם אין רגילין לומר אין לריכין, שכבר שלח לבור יורד לפני התיבה והרי הוא אומר בצרכות, ובמקומנו יש מחכמים שהן מזכירין, ויש מחכמים שאין מזכירין. ולריך לומר ותתן לנו ה' אלהינו באהבה⁸⁸ מועדים לשמחה חגים ומונים לששון, והכי אמר מר רב יהודאי כהורא דעלמא, יחיד לריך לומר בתפלתו אלהינו ור"א מלוך על העולם כלו בכבודך וכו', והשיחו ה' אלהינו וכו': וכהן צדק ראש ישיבה כך אמר. יחיד לריך לומר בכל תפלות מלוך על העולם כלו, כמו שאמרו חז"ל אמר להן הקב"ה לישראל המליכוני עליכם בראש השנה, וכך מנהג בשתי ישיבות. ואין חומרין הלל בראש השנה, דתן העובר לפני התיבה ביום טוב של ראש השנה [השי] מתקיע, ובשעת ההלל בראשון מקריא את ההלל, ומתקין מרקתו ובשעת ההלל מכלל דבר"ה לא אמריין הלל, נאי טעמא אמר ר' אבהו אמרו מלכתי השרת לפני הקב"ה רבונו של עולם מפני מה אין ישראל חומרים שירא לא בר"ה ולא ביום הכפורים, אמר להם אפשר מולך יושב על כסא דין וספרי [חיים וספרי] מתים פתוחין לפניו וישראל חומרים שירא לפניו. וכיון דהכי, אחד ר"ה ואחד יוה"כ פ' שחל להיות בשבת, בחר דמסיים שלוח לבור ז' ברכות דלוחא דמנחה, אומר לדקתך⁸⁴ כהררי אל, ולדקתך לדק לעולם, ולדקתך דק עד מרום, כבשבת גרידא, מיהו בחר דמוסדר אבינו מלכנו דתקינן קמאי. ודקאמרי לדקתך כמאן דסביחא ליה לדוק הדין סן:

ואבינו מלכנו דקא אמריין הכי מסדר ואזיל:

אבינו מלכנו חמאנו לפניך:
אבינו מלכנו אין לנו מלך אלא אתה:
אבינו מלכנו עשה עמנו למען שמך:
אבינו מלכנו בטל ממנו גזירות קשות:
אבינו מלכנו חדש עלינו גזירות טובות:
אבינו מלכנו בטל ממנו מחשבות שונאינו:
אבינו מלכנו הפר עצת אויבינו:
אבינו מלכנו שלח רפואה לחולי עמך:
אבינו מלכנו עצור מגפה מנחלתך:
אבינו מלכנו כלה דבר וחרב ומשחת מבני בריתך:
אבינו מלכנו זכור כי עפר אנהנו:
אבינו מלכנו עשה למענך ולא למעננו:

(סדר"ע) ח"א יב 12

⁸⁸ (סדר מניח דברים לנו בס' תקפ"ב ע"ג. ע"ג) ע"ג כ"ה תקנ"ה מניח דברי רע"ג בענין לוי' ואמירת ח"מ בשבת

סדר ראש השנה

- אבינו מלכנו קרע לנו גזר דיננו :
- אבינו מלכנו מחוק שמר חובותינו :
- אבינו מלכנו סלח ומחל לעונותינו :
- אבינו מלכנו מחה והעבר פשעינו מגנר עיניך :
- אבינו מלכנו החזירנו בתשובה שלימה לפניך :
- אבינו מלכנו כתבנו בספר חיים :
- אבינו מלכנו כתבנו בספר זכרון :
- אבינו מלכנו כתבנו בספר זכיות :
- אבינו מלכנו כתבנו בספר פרנסה וכלכלה :
- אבינו מלכנו הצמח לנו ישועה בקרוב :
- אבינו מלכנו קבל ברחמים את הפלתנו :
- אבינו מלכנו עשה למען שמך הגדול :
- אבינו מלכנו עשה למען רחמיך הרבים ורחם עלינו :

ובמוסף מוליחין ס"ת, וקורין ביום ראשון מן וס' פקד את שרה עד ויהי אחר הדברים האלה והאלהים נסה, וקורא המפטיר ובהשגח השביעי באחד לחדש עד כוף פסקא, ומפטירין בראש שמואל מן ויהי איש אחד מן הרמתיים עד וירס קרן משיחו. ביום שני קורין מן ויהי אחר הדברים האלה עד כוף פסקא, ומפטירין בירמיה כה אמר ה' מלא חן במדבר עד הבן יקיר לי אפרים :

וכשהן יושבין קודם שיעמדו בתפלה אוחז שליח לצור שופר בידו, ומברך : ברוך אתה ה' אלהינו בלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו לשמוע בקול שופר⁸⁶ : ומברך שהחיינו, ותוקע תישר"ת |||| תש"ת |||| תר"ת || תקיעה, שלשה שברים, תרועה, ותקיעה, שלשה פעמים. תקיעה, שלשה שברים, ותקיעה, שלשה פעמים. תקיעה, תרועה, תקיעה, שלשה פעמים. כמו ששינו סדר תקיעות שלש של שלש שלש, אחקין ר' אבסו בקסרי, פעם ראשונה קשר"ק, שניה קש"ק, שלישית קר"ק, וכל כך למה כדי לערצב את השען, דאמר ר' ילחק למה תוקעין בר"ה, למה תוקעין רחמנא אמר תקעו, אלא למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין ותוקעין ומריעין כשהן עומדין, כדי לערצב את השען :

ולאחר שתוקעין מחזירין ס"ת למקומו ועומדין בתפלת מוסף ונתפללין. ותקנו חז"ל בתפלת המוספין של ר"ה תשע ברכות, אבות וגבורות וקדושת השם, וכולל מלכיות עם קדושת השם, ותוקע, זכרונות ותוקע, שופרות ותוקע, ואומר עבודה ויודאה וברכת כהנים, ומה ראו לומר מלכיות תחלה ואח"כ זכרונות ושופרות, לומר לך המליכה עליך תחלה ואח"כ בקש ממנו שיזכור לך, ובמה בשופר, דכתיב והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול :

אין פוחתין מעשרה מלכיות, מעשרה זכרונות, מעשרה שופרות, ואם אמר

⁸⁶ (ש' ראש ופ' סימן תקפ"ה, שגם הראשונים כהן בשם סירובלנו וכן ג' סנה"ג לשמוע בקול שופר.)

שלם מכולן יאל, כנגד תורה נביאים וכתובים, וכן הלכה. מתחיל בתורה
 ואומר ככתוב בתורתך, ואחריו בכתובים ואומר ככתוב בדברי קדשך, ומסיים
 בנביאים ואומר ועל ידי עבדיך הנביאים. ותכן כשם שלוח לבור חייב כך כל
 יחיד ויחיד חייב, רבן גמליאל אומר שלוח לבור [מוליא] את הרבים ידי חובתן,
 ואמר רב הונא לפורחא אמר ר' יוחנן הלכה כרבן גמליאל, ובמקום שיש שלוח
 לבור אין היחיד חייב, שהלכה כרבן גמליאל, אבל במקום שאין שלוח לבור, חייב,
 והני (מילי) בני העיר שאין באין לבית הכנסת חייבין, שלא פטר רבן גמליאל
 אלא עם שבטות הואיל ואניסי, והני (מילי) דקיימי בבית הכנסת ששומעין
 משליח לבור, אבל בני דעיר לא. ובמקום שיש שלוח לבור עומדין בתפלה
 ומתפללין ביחיד שבע ברכות, וכשיורד שלוח לבור בברכות, בצרכה ראשונה תוקעין
 קשר"ק. ובשניה קש"ק. ובשלישית קר"ק, ולאחר התפלה⁸⁶ מריעין בלא תקיעה
 ובלא שלשה שברים, וכך מנהג גשתי ישיבות:

ועומדין בתפלת מוסף ומתפללין. ואומר בסוף מגן, זכרנו לחיים, ובסוף מחיה
 אומר מי כמוך אב הרחמן, ואומר לדור ודור המליכו לאל כי הוא לבד מרום
 וקדוש, ושבתך אלהינו מפינו לא ימוש לעולם ועד כי מלך גדול וקדוש אתה, ובבן,
 ובבן, ובבן, עד המלך הקדוש: אתה בחרתנו עד זכר ליציאת מצרים: אלהינו וא"א
 מפני חטאינו וכו' עד תמידין כסדרן ומוספין כהלכתן. את מוסף יום הזכרון הזה
 נעשה ונקריב לפניך באהבה כמצות רצונך כמו שכתבת עלינו בתורתך על ידי
 משה עבדך כאמור: ובחדש השביעי באחד לחדש וגו' עד ושני תמידין כהלכתן:
 ושליח לבור כשמגיע כהן אומר: עלינו לשבח לאהון הכל, אבל יחיד⁸⁷ במקום
 שיש שלוח לבור אומר, אלהינו ואלהי אבותינו מלוך על (כל) העולם כולו
 בכבודך עד ומלכותו בכל משלה, והשיאנו עד ומבלעדך אין לנו מלך אלא אתה.
 ברוך אתה ה' מלך על כל הארץ מקדש ישראל ויום הזכרון: ואומר עבודה
 (והודאה) ובסוף עבודה אומר, זכור רחמך ה'. והודאה. ובסוף אומר וכתוב לחיים.
 ושם שלום, ובסוף אומר ובספר חיים:

ויורד שלוח לבור לפני התיבה ואומר אבות וגבורות וקדושת השם, ובבן, ובבן, ובבן,
 ומותם המלך הקדוש. כשם שמזכיר היחיד, ומתחיל בקדושת היום אתה
 בחרתנו וכו' עד שיסיים הפסוקים, ומתחיל ואומר: עלינו לשבח וכו' עד ועל
 הארץ מתחת ואין עוד⁸⁸. על כן נקה לך ה' אלהינו וכו' עד ה' אלהי ישראל מלך
 ומלכותו בכל משלה, והשיאנו וכו' עד מקדש ישראל ויום הזכרון: ותוקע קשר"ק.
 היום הרת עולם היום יעמיד במשפט כל יצורי עולם. אם כבנים אם כעבדים [אם
 כבנים] רחמנו כרחם אב על בנים, אם כעבדים עינינו לך תלויות עד שתחננו
 ותוציא לאור משפטנו קדוש: יערב לפניך קול תחנונינו, אל רם וגשא, מבין מביט
 ומאזין

⁸⁶ כמו' כ"ג ע"ב ד"ה שיעור סוכרו דברי רע"ג אלו ע"ש. ⁸⁷ כסור סי' תקל"א מביא סברת
 רע"ג שאין ליחיד לומר עלינו וכל פסוקי מו"ש כמ"ס שיש ש"ן ע"ש וכו': ⁸⁸ לא מלינו כסדר ר"ע
 ואחילה לאל כו' וכספר גס בלשכח נוכחין לאומרו, ואפשר שמע כשנגח איום מעתיק.

סדר ראש השנה

ומאזין ומקשיב קול תרועתנו, תקבל ברצון זכר מלכותנו: אתה זוכר וכו' עד ועקירת יצחק לזרעו תזכור. ברוך אתה ה' זוכר הברית: ותוקע קש"ק. היום הרת עולם וכו'. יערב לפניך קול תחנונינו. אל רם ונשא, מבין מביט מאזין ומקשיב קול תרועתנו. תקבל ברצון זכר זכרונותינו:

אתה נגלית בענן כו' בערפלי מחר, גם כל העולם וכו' עד בכמה ליום חגנו. ונאמר הללויה הללו אל בקדשו וכו' עד אני ה' אלהיכם. כי אתה שומע קול שופר ומאזין תרועה ואין דומה לך. בא"י שומע קול תרועת עמו ישראל ברחמים: ותוקע קר"ק: היום הרת וכו' זכר שופרותינו. רצה ומודים. ושים שלום: ולאחר התפלה מריעין בלא תקיעה ובלא שלשה שברים, מריע תרועה גדולה כדי לערבב את השטן:

ויחיד במקום שאין עליה לצור מתפלל שבע ברכות ואומר עלינו לשבח⁸⁹ ולאחר שסיים תפלתו תוקע תשר"ת תש"ת תר"ת. בד"א בשלא היה חבר עיר, אבל היה חבר עיר שומעין על סדר ברכות, דתקן מי שצריך ואח"כ נתמנה לו שופר לתקוע, תוקע ומריע ותוקע שלשה פעמים, ואמרין עממא שלא היה לו שופר מעיקרא, הא הוה ליה שופר מעיקרא, כי שמע להו אסדר ברכות שמע להו, רב פפא בה שמואל קם לללוי אמר ליה לשמעיה חזי כי נחירנא לך תקע לי, אמר ליה רבא לא אמרו אלא בחצר עיר. תניא נמי הכי כשהוא שומעין שומעין על הסדר ועל סדר ברכות, בד"א בחצר עיר אבל שלא בחצר עיר שומעין על הסדר ושלא על סדר ברכות, ויחיד שלא תקע חברו תוקע לו, ויחיד שלא בירך אין חבירו מברך לו: תפלת. מנחה כתפלת יולר: וכתפלת ערבית במוולאי יו"ט אומר אתה הברדת. כדרך שאומרים במוולאי שבתות:

בראש השנה שחל להיות בשבת אין תוקעין. ותפלה של חול של כל עשי"ת מר"ס ועד יוס"כ, אומר זכרנו לחיים, וכו' כבוד אב הרחמן. והמלך הקדוש, וחבור רחמין, וכתוב לחיים, ובספר חיים, אבינו מלכנו, ונופלין על פניהם ועומד שליח לצור ואומר אבינו מלכנו חגנו וכו', ואנחנו לא נדע וכו', ומקדש. ועשרת ימני תשובה שבין ראש השנה ליום הכפורים בשחרית ובמנחה אומר אבינו מלכנו:

סדר יום הכפורים

ערב יום הכפורים כך הוא, ערב יום הכפורים עובל אדם או בשבע שעות⁹⁰ או בשמונה שעות. ת"ר מלות וידוי יום הכפורים עם חשיכה, אבל אמרו חכמים עובל אדם ביום הכפורים קודם שיכנס לאכול בסעודה ה' מפסיק בה ומתודה, וכל כך למה שמא תטרף [דעתו] בסעודה, והיכן אומרה היחיד לאחר תפלתו, ושליח לצור אומרה באמצע תפלה, וכיחד מתודה, מתפלל שמנה עשרה כדרך שמתפלל

⁸⁹ עי' עור סי' תקנ"א ובאין מדבר מיחיד שמתפלל במקום שאין ש"ן כלל, אזי אומר עלינו וכל פסוקי מו"ש.
⁹⁰ במנחה ה' יום הכפורים אוח נ"ב מביא משם רע"ג משש שעות ולמעלה הולך לבית הכנסת, והעור כפי' תר"ו כעתיק משם ר"ע עובל כשעה ז':